

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด
ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*
LEGAL MEASURES ON DRUG ABUSERS' DIVERSION
FROM CRIMINAL JUSTICE

ศิลา ศรีเดช

Sila Sorndech

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: sornsila2019@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 2) ศึกษาถึงกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และ 3) ศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักวิชาการ 2) อัยการ 3) พนักงานสอบสวน 4) ทนายความ และ 5) ตุลาการศาล จำนวน 10 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยาเสพติด หลักการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนและไม่เหมาะสม มาตรการทางเลือกอื่นแทนการลงโทษทางอาญา การหันเหทางคดีและหลักการผันตัวผู้ที่เกี่ยวข้องคดียาเสพติด หลักการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด รูปแบบการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ นโยบายการผันตัวผู้เสพยาเสพติดของต่างประเทศ นิติเศรษฐศาสตร์และอุปทาน - อุปสงค์ และมายาคติทางสังคม 2) มาตรการกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด มี 3 ประเภท ได้แก่ 2.1) กฎหมายยาเสพติดระหว่างประเทศ 2.2) กฎหมายต่างประเทศ และ 2.3) กฎหมายยาเสพติดของประเทศไทย และ 3) แนวทางการปรับปรุงคือ ควรมีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติดเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดสามารถนำไปปฏิบัติและบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพและกลับคืนสู่สังคม

* Received 3 February 2021; Revised 12 February 2021; Accepted 2 March 2021

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การฟื้นตัวผู้เสพยาเสพติด, กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the evolution of concepts and theories related to legal measures on drug abusers' diversion from the criminal justice, 2) study drug legal of international and drug legal of Thailand about legal measures on drug abusers' diversion from the criminal justice, and 3) study guidelines for improvement, amend or repeal drug legal about legal measures on drug abusers' diversion from the criminal justice. This research was a qualitative research use interviews and group discussions by purposive sampling that divided into 5 groups such as: 1) Scholars, 2) prosecutors, 3) investigators, 4) lawyers, and 5) court judges from 10 persons. By using content analysis and summarizing as an overview. The research found that: 1) The concepts and theories related to legal measures including: drugs, disproportionate and improper punishment principles, alternative measures of criminal penalties, criminal diversion and the principle of diversion related to drug cases, principles of reducing harm from drug use, drug abusers' treatment model, non - prison offender treatment, drug abusers' diversion policy of international, forensic economics and supply - demand and socialization. 2) The legal measures on drug abusers' diversion from the criminal justice are 3 types: 2.1) international drug legal, 2.2) foreign legal, and 2.3) drug legal of Thailand. And 3) guidelines for improvement is improvement and amend drug legal to enable drug users to effectively implement and enforce them and return to society.

Keywords: Legal Measures, Drug Abusers' of Diversion, Criminal Justice

บทนำ

หลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมาโดยตลอด เพราะปัญหาเสพติดเป็นปัญหาทางสังคมโดยรวม และขยายผลความรุนแรงสู่ภาพรวมของสังคมโลก ประกอบกับในปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงและมีความเจริญก้าวหน้าในด้านวัตถุซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่มีการแข่งขัน เอารัดเอาเปรียบ นำไปสู่การประทุพถุนในทางที่ผิดโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมมากขึ้น (พระสมุห์ธนภัทร ธนภทโท (ทิพย์วงศ์) และคณะ, 2563) สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปราม

อาชญากรรมแห่งสหประชาชาติได้ดำเนินนโยบายและมาตรการเชิงรุกในการปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้นไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการที่ทำให้การค้ายาเสพติดและการเสพยาเสพติดเป็นสิ่งอันตรายและน่ากลัวมากยิ่งขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกับการค้าขายสิ่งมอมเมาบางอย่าง แต่กฎหมายบัญญัติให้เป็นสิ่งถูกกฎหมาย ทั้ง ๆ ที่สิ่งมอมเมาเหล่านั้นสร้างปัญหาที่รัฐต้องสูญเสียงบประมาณมหาศาล (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนว่าด้วยนโยบายยาเสพติด, 2562) และที่สำคัญร้ายแรงยิ่งกว่านั้นคือ นโยบายรัฐหลายประเทศได้ดำเนินมาตรการทางกฎหมาย โดยบัญญัติให้การกระทำทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นสิ่งผิดกฎหมายทั้งสิ้น และต้องได้รับการลงโทษทางอาญา ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ กลายเป็นอาชญากรและมีประวัติอาชญากรรมติดตัวไปจนสิ้นลมหายใจไม่ต่างอะไรกับอาชญากรที่มีเจตนากระทำความผิดอาญาร้ายแรงส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งสมควรได้รับการลงโทษทางอาญาตามความเหมาะสมแห่งคดี ดังนั้น การปราบปรามผู้เสพยาเสพติดหลายประเทศในอดีตเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมและล่อลวงละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวของมนุษย์ทุกคนอันพึงจะต้องได้รับจากรัฐและเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายระหว่างประเทศอย่างเห็นได้ชัด โดยนโยบายและวิถีคิดการทำให้สังคมปลอดยาเสพติด (นันทพร พิช ไซยอัครพงศ์, 2555) มีแนวคิดว่ายาเสพติดเป็นสิ่งผิดกฎหมายต้องกวาดล้างให้หมดไปจากสังคม ไม่ยอมรับให้มีการผลิต การค้าและการเสพ และมาตรการปราบปรามยาเสพติดอย่างรุนแรงและเข้มงวดนี้เอง ส่งผลให้นักโทษมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนมีสภาพล้นเรือนจำ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนว่าด้วยนโยบายยาเสพติด, 2562)

รายงานผลการสำรวจสถิตินักโทษคดียาเสพติด เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562 ได้แยกประเภทนักโทษชายจำนวนทั้งสิ้น 250,408 คน นักโทษคดียาเสพติดหญิง จำนวนทั้งสิ้น 41,036 คน รวมนักโทษชายและนักโทษหญิงทั้งสิ้น 291,444 คน คิดเป็นสัดส่วนเมื่อเทียบกับผู้ต้องขังทั่วประเทศคิดเป็นร้อยละ 76.96 ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว ขนาดความจุของเรือนจำตามมาตรฐานสากลนั้น ได้กำหนดให้สามารถบรรจุนักโทษคดีต่าง ๆ ได้เพียง 100,000 คนเท่านั้น แต่เฉพาะจำนวนนักโทษคดียาเสพติดก็มากเกินกว่าที่กรมราชทัณฑ์จะแบกรับไว้แล้ว และส่งผลให้คุณภาพชีวิตของนักโทษในเรือนจำต่ำอย่างเห็นได้ชัด ยังไม่รวมถึงจำนวนตัวเลขของนักโทษคดียาเสพติดที่หลบซ่อนอยู่ และยังไม่มีการเปิดเผยว่าจะมีจำนวนมากถึง 1,800,000 – 2,000,000 คนเลยทีเดียว (ฉัตรสุมน พลฤทธิบุญ, 2559) ขณะที่ผลการการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ 5 ปีย้อนหลัง ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2561 มีผลการปราบปรามยาเสพติด ดังนี้ ปี พ.ศ. 2557 จำนวน 209,430 คดี จำนวนผู้ต้องหา 225,322 คน ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 179,700 คดี จำนวนผู้ต้องหา 194,376 คน ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 178,732 คดี จำนวนผู้ต้องหา 191,893 คน ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 197,438 คดี จำนวน 210,074 คน และปี พ.ศ. 2561 จำนวน 220,286 คดี จำนวน 230,984 คน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, 2561) และผลการบำบัด

ฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดทั่วประเทศ 5 ปีซ้อนหลัง ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2562 มีผลดำเนินการ ดังนี้ ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 221,179 คน ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 179,503 คน ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 197,516 คน ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 208,050 คน (ข้อมูลจากการรายงานของ ศปก.ป.ป.ส.) และปี พ.ศ. 2562 จำนวน 184,907 คน (เชียงใหม่นิวส์, 2562) คติยาเสพติดนั้น ในทางอาชญาวิทยา มองว่าการเสพยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่กฎหมายบัญญัติให้เป็น ความผิด (Mala Prohibits) ไม่ใช่การก่ออาชญากรรมที่ไปกระทบสิทธิผู้อื่น องค์การ สหประชาชาติและองค์รอนามัยโลกจึงให้ความสำคัญในฐานะเป็นผู้ป่วยที่ต้องเข้าสู่ กระบวนการบำบัดรักษามากกว่าต้องรับโทษจำคุกในเรือนจำ ดังนั้น กฎหมายเป็นข้อบังคับหรือ กฎเกณฑ์ควบคุมความประพฤติของมนุษย์เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในสังคม (วิชาญ เกรือรัตน์, 2563) นโยบายการให้มีบทลงโทษจำคุกแก่ผู้เสพยาเสพติดจึงไม่ได้สัดส่วนกับ ความผิดและไม่เหมาะสมแต่ละบุคคลตามหลักเหตุผลทางภาวีสัยและอัตวิสัย ซึ่งเป็นวิธีการไม่ ถูกต้องอย่างยิ่งตามหลักสิทธิมนุษยชนและไม่เป็นไปตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้ รับรองสิทธิมนุษยชน (ICCPR) เพราะการกระทำของเขาไม่ใช่การก่ออาชญากรรมที่ไปกระทบ สิทธิอื่นเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้อื่นแต่ประการใด หากแต่เป็นเพียงอาชญากรรมที่กฎหมาย บัญญัติได้ให้เป็นความผิด (Mala Prohibits) เท่านั้น และถึงแม้จะเป็นการบำบัดรักษาตาม นโยบายการแก้ปัญหายาเสพติดขององค์การสหประชาชาติและองค์รอนามัยโลก ด้วยการนำ ตัวนักโทษคดียาเสพติดในเรือนจำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาในระบบต้องโทษก็ตาม แต่เมื่อ ได้รับโทษจำคุกแล้วตราบาปได้ประทับคำว่า “อาชญากร” คติยาเสพติดจะติดตัวเขาตลอดไป (สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2560)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ความเป็นธรรมทางสังคมที่สะท้อนถึงความยุติธรรมที่ควรได้รับ ปกป้อง สิทธิ เมื่อเห็นว่า “ถูกละเมิดสิทธิ” หรือ “ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม” ในการให้สิทธิ ประโยชน์ทางสังคมที่ “ปราศจากการเลือกปฏิบัติ และการกดขี่” กฎหมายควรนำมาใช้อย่าง ยุติธรรม (เดโช แชน้ำแก้วและคณะ, 2562) สามารถสรุปประเด็นการผันตัวผู้เสพยาเสพติดฯ ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาการบำบัดรักษาในระบบสมัครใจก่อนความผิดจะปรากฏต่อ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชกำหนดการป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 และพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 โดยกฎหมายกำหนดเงื่อนไขว่า ต้องสมัครใจเข้ารับการ บำบัดรักษาในสถานพยาบาลก่อนความผิดจะปรากฏต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ ตำรวจเพียงเท่านั้น และทั้งนี้ต้องเป็นไปตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดใน กฎกระทรวง เป็นการปิดโอกาสให้ผู้เสพยาเสพติดซึ่งความผิดปรากฏแล้วนั้น ไม่สามารถ

ยินยอมหรือสมัครใจเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาได้ ถือว่าขาดความชอบธรรมและขาดหลักคุณธรรมทางกฎหมาย

2. ประเด็นปัญหาการบังคับบำบัดผู้เสพยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ใช้วิธีการบังคับบำบัดผู้เสพยาเสพติด โดยกฎหมายไม่เปิดโอกาสให้เลือกที่จะยินยอมสมัครใจเข้ารับการรักษา ซึ่งถือว่าขาดความชอบธรรมและหลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Legal Interest) เช่นกัน และวิธีการบังคับบำบัดนี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้เกิดจากความยินยอมสมัครใจของผู้ต้องหาโดยตรง รวมทั้งการเข้าสู่กระบวนการบังคับบำบัดได้นั้น ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขว่าด้วยลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. ประเด็นปัญหาการเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟูก่อนนำขึ้นสู่การฟ้องคดี (Pre - Adjudication) ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 กำหนดเงื่อนไขเฉพาะผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้เสพ และผู้ต้องสงสัยที่เป็นผู้เสพและครอบครองยาเสพติดเท่านั้น โดยไม่กำหนดให้ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และผู้เสพและจำหน่ายให้เป็นผู้ต้องสงสัยตามประกาศฯ และต้องมีการครอบครองปริมาณยาเสพติดชนิดต่าง ๆ ไม่เกินที่กำหนดไว้

4. ประเด็นปัญหานโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟ้องคดี แต่มีการวางเงื่อนไขทางกฎหมายบางประการ ซึ่งมีความสับสนเสี่ยงต่อการได้รับการลงโทษจำคุกไว้อย่างชัดเจน จึงไม่สอดคล้องกับหลักการลดทอนความเป็นอาชญากรรมและหลักการเห็นแก่ดี

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดตามที่กล่าวมาข้างต้น เพราะประเด็นปัญหาตามที่กล่าวมานั้น เป็นการลดทอนความสำเร็จและไม่สามารถเอาชนะกับปัญหายาเสพติดได้ จึงควรศึกษาถึงปัญหาของการแก้ไขผู้เสพยาเสพติดในทุกมิติว่ามีจุดใดบ้างที่มองข้ามหรือไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่ามีความเสี่ยงของชนวนการแพร่ระบาดของยาเสพติด และเพื่อไม่นำผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่เงื่อนไขหรือช่องว่างทางกฎหมาย และไปสู่การเป็นนักโทษอาชญากรรมคดียาเสพติด ด้วยการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดบางมาตราที่ขัดกับแนวทางการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาตามหลักการแพทย์ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เป็นตัวแทนผู้เกี่ยวข้องกักฎหมายยาเสพติดติดและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มี 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ 2) อัยการ 3) พนักงานสอบสวน 4) ทนายความ และ 5) ตุลาการศาล จำนวนทั้งหมด 10 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับมาตรการกฎหมายการผันตัวผู้เสพยาเสพติด ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกักฎหมายยาเสพติดทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 พระราชกำหนดการป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรการลดทอนความรับผิดชอบทางอาญาด้วยการหันคดีติดยาเสพติด การบำบัดรักษา และการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรการกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.51 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกัมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติด 3) เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย และ 4) แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออก

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกัมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติด (วิเคราะห์เอกสาร) ระยะที่ 2 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย

(แบบสัมภาษณ์) และระยะที่ 3 หาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายผันตัวผู้เสพยาเสพติด (การสนทนากลุ่ม)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้ Content Analysis และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่า มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวคิดและทฤษฎี	ความหมาย
1) ยาเสพติด	- ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำ ๆ กันแล้วไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีประเภทของยาเสพติด ประกอบด้วย 1) การแบ่งตามแหล่งกำเนิด 2) การแบ่งตามสถานะทางกฎหมาย 3) การแบ่งตามลักษณะของการออกฤทธิ์ต่อระบบภายในร่างกาย และชนิดของยาเสพติดให้โทษ ได้แก่ ตามพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ติดตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533
2) การลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนและไม่เหมาะสมกับผู้เสพยาเสพติด	- การลงโทษจำคุกในคดียาเสพติดไม่ว่าจะเป็นการเสพ การครอบครอง และการจำหน่ายในปริมาณไม่มาก ต้องคำนึงถึงหลักสัดส่วนการลงโทษ และหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลเป็นสำคัญ การแก้ไขปัญหามันผู้เสพยาเสพติดด้วยการหันเหคดี โดยการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการฯ และนำเข้าสู่ไปบำบัดรักษา
3) มาตรการทางเลือกอื่นเพื่อการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	- นโยบายของแต่ละประเทศในการแก้ไขปัญหาเสพติดมีความแตกต่างกันไป มาตรการทางเลือกในการแก้ไขปัญหาเสพติด มีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบ ดังนี้ 1) มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรม 2) มาตรการทำให้ยาเสพติดไม่ผิดกฎหมาย และ 3) มาตรการทำให้ยาเสพติดไม่ต้องรับโทษทางอาญา ส่วนการที่แต่ละประเทศจะนำมาตราการใดไปบังคับใช้ควรจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและบริบทอื่น ๆ มาพิจารณาประกอบกัน เพราะสภาพสังคมโดยรวม และคตินิยมเกี่ยวกับยาเสพติดของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน
4) การหันเหทางคดีและการผันตัวของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดียาเสพติด	- หลักการผันตัวผู้เสพยาเสพติด มี 2 ประการ ได้แก่ 1) หลักการผันตัวผู้เสพยาเสพติดด้วยการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา มี 4 รูปแบบ ได้แก่ สมัครใจบำบัดต้องโทษ บังคับบำบัด และยินยอมสมัครใจ ในขั้นตอนการบำบัดรักษา มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการ การถอนพิษยา การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการติดตามดูแล และ 2) หลักการผันตัวผู้เสพยาเสพติดด้วยการบังคับใช้มาตรการทางปกครอง ลักษณะการลงโทษมาตรการปกครอง
5) การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดด้วยการผันตัวผู้เสพยาเสพติด	- การผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา แต่ผู้เสพยาเสพติดบางคนไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้

แนวคิดและทฤษฎี	ความหมาย
	พื้นที่ เนื่องจากเสพยาเสพติดเป็นอาชญากรรม สามารถเข้าสู่กระบวนการลดอันตรายจากการใช้ยา
6) ขอบเขต และ รูปแบบการบำบัดรักษาด้วยการผันตัวผู้เสพยาเสพติด	- รูปแบบการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบชุมชนบำบัด เป็นการจำลองชุมชนให้เปรียบเสมือนบ้าน มีลักษณะการรักษาในรูปแบบของครอบครัวและชุมชน เป็นการเพิ่มประสบการณ์และทักษะชีวิตให้ตัวเอง และรูปแบบทางสายใหม่ช่วยลดระยะเวลาการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด 4 - 6 เดือน
7) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดโดยไม่ใช้เรือนจำ	- การไม่ควบคุมตัวเป็นการแนะนำให้รัฐภาคีประเทศนำไปเป็นทางเลือกตามความเหมาะสม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่เรือนจำ แต่ทั้ง 13 มาตรากร ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ เพื่อผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีและกลับมาอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้อีกครั้ง
8) นโยบายการผันตัวผู้เสพยาเสพติดของต่างประเทศ	- หลายประเทศปรับเปลี่ยนมุมมองของการแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดกลับมาให้ความสำคัญกับการลดทอนความเป็นอาชญากรรมในคดียาเสพติด และใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการลงโทษทางอาญา ด้วยวิธีการผันตัวผู้เสพยาเสพติดฯ
9) นิติเศรษฐศาสตร์ และอุปทาน - อุปสงค์ยาเสพติด	- นโยบายการแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดที่มีความเข้มงวดและใช้ความรุนแรงในการปราบปราม หรือการบัญญัติกฎหมายยาเสพติดให้มีการห้ามซื้อขายยาเสพติดจึงส่งผลให้ปริมาณยาเสพติดขาดแคลน ในขณะเดียวกับราคาต่อหน่วยของยาเสพติดนั้นจะมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นมาก และทำให้ยาเสพติดกลายเป็นของที่มีคุณค่าและมีราคาแพง เป็นสินค้าที่ตามหาซื้อขายยาก
10) มายาคติทางสังคมเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด	- มายาคติความเชื่อเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด มักจะได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยการทดลองเพื่อศึกษาพฤติกรรมสัตว์ทดลอง แต่งานวิจัยดังกล่าวนี้ไม่สามารถนำมาสนับสนุนเพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงให้เกิดความเชื่อในพฤติกรรมมารเสพยาเสพติดได้ทั้งหมด

การศึกษาถึงกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่ากฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด มีดังตารางที่ 2 - 4

ตารางที่ 2 กฎหมายยาเสพติดระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กฎหมายระหว่างประเทศ	สาระสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศ
- อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ.1961 และพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษค.ศ. 1972	1) ควบคุมและกำหนดข้อจำกัดการใช้ยาเสพติดเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ โดยระบุชื่อสารชนิดต่าง ๆ ที่ต้องควบคุม กำหนดมาตรการบังคับต่าง ๆ ให้สมาชิกออกกฎหมายควบคุมยาเสพติด แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศ และ2) ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษและพยายามใช้ทุกวิถีทางเพื่อป้องกันการใช้ยาเสพติดให้โทษในทางที่ผิด และให้ความสำคัญในการรักษา การให้ศึกษา การดูแลหลังจากการรักษา การติดตาม และการเข้าสู่สังคมใหม่
- อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971	1) ควบคุมและกำหนดข้อจำกัดการใช้วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ โดยระบุชื่อสารชนิดต่าง ๆ ที่จะต้องควบคุม ใช้มาตรการบังคับเพื่อให้บัญญัติกฎหมายภายในประเทศ สร้างความร่วมมือระหว่าง

กฎหมายระหว่างประเทศ	สาระสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศ
	ประเทศรัฐภาคีสมาชิกเพื่อควบคุมการใช้วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท และมอบให้คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ (INCB) ทำหน้าที่ควบคุมการผลิตการนำเข้า และ 2) ต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทไปในทางที่ผิด รวมทั้งต้องมีความพยายามค้นหาบุคคลดังกล่าว เพื่อให้การรักษา ให้การศึกษา ให้การดูแลภายหลังการรักษา ฟันฟู และกลับคืนสู่สังคม
- อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988	1) กำหนดความผิดและบทลงโทษ รวมทั้งการริบทรัพย์สินผู้จำหน่ายยาเสพติด สร้างความช่วยเหลือระหว่างประเทศทางด้านกฎหมาย และพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมารับการลงโทษ 2) ความผิดมีลักษณะไม่ร้ายแรง บรรดารัฐภาคีสมาชิกภาคี ควรกำหนดมาตรการอื่น ๆ แทนการตัดสินลงโทษก็ได้ พร้อมทั้งให้การดูแลภายหลังกลับคืนสู่สังคม

ตารางที่ 3 กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการฟื้นตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ประเทศ	ด้านนโยบาย/สาระสำคัญของกฎหมายยาเสพติด	ด้านความผิด/การลงโทษ	ด้านการบำบัดรักษา
1. สาธารณรัฐสิงคโปร์	- ยึดนโยบายความสงบเรียบร้อยของสังคม (Public Order) - บังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาดและรุนแรง - ลดมิติการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	- กฎหมาย The Misuse of Drugs Act 1973 แบ่งยาเสพติดออกเป็น 3 ระดับคือ Class A Class B Class C - บัญชีแนบท้าย 1) บัญชีการแบ่งชั้นของยาเสพติด และ 2) บัญชีเกี่ยวกับการกำหนดโทษ	- Drug Rehabilitation Center: DRCs ทำหน้าที่ปลูกฝังระเบียบวินัยผู้บำบัดรักษา - ผ่านการบำบัดรักษามีการตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายตลอด 2 ปี
2. ญี่ปุ่น	- เน้นการปราบปรามโดยใช้ยุติธรรมทางกฎหมาย - ใช้นโยบายปราบปรามอย่างเด็ดขาด ควบคู่ไปกับนโยบายการป้องกันและการบำบัดรักษา	- คดียาเสพติดไม่ร้ายแรง ห้ามประกันตัวเวลา 2 - 3 เดือน - ผู้กระทำความผิดเป็นชาวต่างประเทศจะถูกเนรเทศออกนอกประเทศ 5 - 10 ปี	- บังคับบำบัดรักษาตามคำพิพากษา - สมัครงบบำบัดรักษา แต่ต้องเปิดเผยตัวตน
3. สาธารณรัฐโปรตุเกส	- มาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรม โดยใช้มาตรการทางการปกครองและทางสาธารณสุข	- ใช้มาตรการทางปกครอง เช่น การเตือน การห้ามเข้าออก - ไม่ลงประวัติอาชญากรรม ไม่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตและไม่มีโทษประหารชีวิต	- เน้นการบำบัดรักษาและลดอันตรายจากยาเสพติด - มาตรการช่วยเหลือผู้เสพยาเสพติด
4. สหรัฐอเมริกา	- ในปีค.ศ.1962ประกาศทำสงครามยาเสพติด - ต่อมาหลังปี ค.ศ.1970 ปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นมาตรการลดทอนความเป็น	- กฎหมายระดับรัฐบาลกลางบังคับโทษคดียาเสพติดถึงจำคุกตลอดชีวิต และไม่มีทางเลือก - ไม่มีโทษประหารชีวิต	- สมัครงบบำบัดโดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตน - มีโครงการแลกเปลี่ยนเข็มฉีดยาที่สะอาดและปลอดภัยเชื้อโรคแก่ผู้เสพยา

ประเทศ	ด้านนโยบาย/สาระสำคัญ กฎหมายยาเสพติด	ด้านความผิด/การลงโทษ	ด้านการบำบัดรักษา
	อาชญากรรม และลด อันตรายจากการใช้ยา	- รัฐร่างกฎหมายกำหนดราย ละเอียดของการกระทำ ต้องห้าม ให้อำนาจแต่ละรัฐ	- จัดตั้งเครื่องจำหน่ายเข็ม ฉีดยา
5. สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี	1) การป้องกัน 2) การบำบัดรักษา 3) การช่วยเหลือประกอบ อาชีพ 4) การห้ามนำเข้าประเทศ อย่างผิดกฎหมาย	- อัยการมีอำนาจไม่ฟ้องคดี ยาเสพติดที่มีปริมาณไม่มาก หรือมีไว้เพื่อใช้ส่วนบุคคล - ศาลสามารถยุติระหว่าง การพิจารณาคดียาเสพติดได้ แต่ต้องได้รับความยินยอม จากอัยการ	- ระบบบังคับบำบัด ศาล สามารถส่งยกเลิกการ บำบัดรักษาได้ และใช้ มาตรการคุมประพฤติแทน - มีโครงการแลกเปลี่ยนเข็ม ฉีดยา
6. สหราชอาณาจักร	- มาตรการลดทอนความ เป็นอาชญากรรมเฉพาะ กลุ่มยาเสพติดส่วนบุคคล - ลดอันตรายจากการใช้ยา เสพติด	- เจ้าหน้าที่บังคับใช้ตาม กฎหมาย - ลงโทษจำคุกตลอดชีวิต - ไม่มีโทษประหารชีวิต	- ครอบคลุมยาเสพติด ปริมาณไม่มาก และเข้าสู่ การบำบัดรักษา - ศาลเพิ่มเงื่อนไขการ บำบัดรักษาไว้ในคำสั่ง ควบคุม
7. ราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์	- ให้ความสำคัญกับการดูแล สุขภาพของประชาชน - ป้องกันและการรักษาผู้ เสพยา - ปราบปรามการผลิตและ การจำหน่ายภายใน	- กฎหมายฝิ่นแบ่งยาเสพติด เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ยา เสพติดชนิดร้ายแรง และยา เสพติดชนิดไม่ร้ายแรง - ความผิดทางอาญาไม่ ร้ายแรง	- ผู้กระทำผิดยาเสพติด ชนิดไม่ร้ายแรง รัฐจะสร้าง ระบบบำบัดรักษา - ประชาชนเข้าถึงและเสพยา เสพติดที่ไม่มีโทษรุนแรง ได้

ตารางที่ 4 กฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นตัวผู้เสพยาเสพติดออกจาก กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

กฎหมายยาเสพติด	สาระสำคัญของกฎหมาย
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522	- เพื่อควบคุมยาเสพติดให้โทษทั้ง 5 ประเภท ด้วยมาตรการ ลงโทษ และให้โอกาสผู้เสพยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการ บำบัดรักษาก่อนความผิดจะปรากฏต่อเจ้าหน้าที่
- พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533	- เพื่อควบคุมการนำสารระเหยไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดอันตราย แก่ตนเอง ให้ความสำคัญเพื่อป้องกันกลุ่มเด็กและเยาวชน และ ให้โอกาสผู้เสพยาสารระเหยสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาก่อน ความผิดจะปรากฏ
- พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559	- เพื่อเป็นไปตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาท การผลิต การขาย การนำเข้า มิให้ใช้บังคับ กับกระทรวงสาธารณสุข และให้โอกาสผู้เสพยาวัตถุออกฤทธิ์ สมัคร ใจเข้ารับการบำบัดรักษาก่อนความผิดจะปรากฏต่อเจ้าหน้าที่
- พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545	- เพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งขยายขอบเขตถึงผู้เสพยาและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และผู้เสพยาและจำหน่ายซึ่งยาเสพติด ให้โทษ

- ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 เรื่องการปฏิบัติต่อผู้สงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟูและการดูแลผ่านการบำบัดฟื้นฟู

- เพื่อให้ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้เสพยาเสพติด หรือผู้เสพยาเสพติด และมีไว้ในครอบครอง ซึ่งไม่มีพฤติกรรมการก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม ได้รับการบำบัดฟื้นฟูโดยการยินยอมสมัครใจ และได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องภายหลังผ่านการบำบัดฟื้นฟู

การศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย พบว่า แนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย มีดังนี้

1. พระราชบัญญัติยาเสพติดยาเสพติดโทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 8/1 เหตุที่ต้องมีการเพิ่มเติม พระราชบัญญัติยาเสพติดยาเสพติดโทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 8/1 เนื่องจากเพื่อช่วยคัดกรองผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่การบำบัดรักษาในสถานพยาบาล และป้องกันมิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งฉวยโอกาสจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด และทำการพอกตัวเองไม่เป็นผู้กระทำความผิด

2. พระราชบัญญัติยาเสพติดยาเสพติดโทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 94 เหตุที่ต้องมีการแก้ไข พระราชบัญญัติยาเสพติดยาเสพติดโทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 94 เนื่องจาก ให้ผู้เสพยาเสพติดและสำนักผิดในการกระทำของตน ได้มีโอกาสสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล โดยไม่ต้องคำนึงว่าก่อนหรือหลังความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ

3. ให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 มาตรา 155 เหตุที่ต้องมีการแก้ไข พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 มาตรา 155 เนื่องจากให้ผู้เสพวัตถุออกฤทธิ์และสำนักผิดในการกระทำของตน ได้มีโอกาสสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล โดยไม่ต้องคำนึงว่าก่อนหรือหลังความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

4. พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 มาตรา 24/2 เหตุที่ต้องมีการแก้ไข พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 มาตรา 24/2 เนื่องจากให้ผู้เสพสารระเหยและสำนักผิดในการกระทำของตน ได้มีโอกาสสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล โดยไม่ต้องคำนึงว่าก่อนหรือหลังความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ เพื่อให้เป็นไปตามหลักผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

5. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 19 เหตุที่ต้องมีการแก้ไข พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 19 เนื่องจาก ให้ผู้ต้องหาวาเสพยาเสพติดที่สำนักผิดในการกระทำของตน ได้มีโอกาสยินยอมสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลจนได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงาน

เจ้าหน้าที่แล้วให้พ้นจากความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และกลับคืนสู่สังคม ยกเว้นผู้เสียหายเสพติดจนเป็นนิสัยจะต้องบำบัดต่อไป

6. ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 ได้แก่ ข้อ 1 และข้อ 2 ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “2. ปริมาณยาเสพติดตาม 1.” เหตุที่ต้องมีการแก้ไข ข้อ 1 เพิ่มเติมคำว่า “เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือเสพและจำหน่าย” เพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเช่นเดียวกับกฎหมายเสพติดฉบับอื่น เพราะมีการควบคุมปริมาณยาเสพติดตามบัญชียาเสพติดท้ายประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับนี้แล้ว แต่การเพิ่มเติมคำดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือผู้เสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติด ซึ่งเป็นผู้ค้ารายย่อยที่กระทำลงไปเพื่อนำเงินมาเลี้ยงปากท้องของตนเองและครอบครัว หรือถูกบังคับจากผู้มีอิทธิพลเหนือกว่า และเมื่อการบำบัดฟื้นฟูผ่านการประเมิน จะได้รับการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จึงควรตัดออกและใช้ “ 2. ปริมาณยาเสพติดตาม 1.” แทน เพื่อครอบคลุมผู้ต้องสงสัยทุกกลุ่ม ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า

“เห็นด้วยกับการบังคับบำบัด และควรนำไปบังคับใช้แก่ผู้ติดยาเสพติดจนเป็นนิสัย เพราะมองว่าเป็นผู้ป่วยต้องทำการบำบัดรักษาทั้งหมด แต่ถ้าผลการบังคับบำบัดไม่สำเร็จควรนำสู่กระบวนการดำเนินคดี เพราะอย่างน้อยเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดเข้าถึงแหล่งยาเสพติดอีกต่อไป และจากประสบการณ์เป็นไปได้น้อยมาก เพราะถือว่าเป็นผู้ป่วยจึงต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้ การลงโทษจำคุกเป็นเพียงปลายเหตุของการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และการแก้ไขที่ดีที่สุดคือ การป้องกันยาเสพติด” (นายความ ท่านที่ 1, 2563)

และ“การลงโทษจำคุกนักโทษคดียาเสพติดเป็นวิธีการเดียวที่ดีที่สุด ที่จะสามารถแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย การมุ่งแต่จะลดจำนวนนักโทษของเรือนจำเพื่อลดงบประมาณรายจ่ายแต่ละปีเห็นว่าไม่ควร เพราะความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม สิทธิในชีวิตของสุจริตชนและสิทธิทรัพย์สินย่อมไม่สามารถประเมินราคาได้ หากปล่อยให้นักโทษกลุ่มนี้อยู่ร่วมกับสังคมและก่อคดีอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น คดีประเภทนี้ไม่เหมาะกับการเบี่ยงผู้กระทำความผิดออกไปจากกระบวนการยุติธรรมสายหลักคือ การฟ้อง ตัดสิน และจำคุก” (อัยการจังหวัด ท่านที่ 1, 2563)

อภิปรายผล

จากการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จากบทบัญญัติดังกล่าวมาตรการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศทั้ง 3 ฉบับนี้ ส่งผลให้บรรดารัฐภาคีสมาชิกดำเนินมาตรการทางกฎหมายออกมารองรับและบังคับใช้อย่างจริงจัง โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพ

ติด ภายใต้การให้การศึกษา การบำบัดรักษา การดูแล การฟื้นฟู และรวมถึงภายหลัง การบำบัดรักษาด้วยเช่นกัน รวมทั้งกำหนดความผิดและบทลงโทษเพื่อแก้ไขสถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดโลก ซึ่งครอบคลุมการเสพยาเสพติดส่วนบุคคล การครอบครองเพื่อเสพยาเสพติด หรือจำหน่ายยาเสพติด และการผลิตยาเสพติด ดังเช่นงาน ฉัตรสุมน พงศ์มิถิญาญ กล่าวถึง แนวคิดและทฤษฎีผู้เสพยาเสพติดว่า จากการทบทวนกฎหมายยาเสพติด ได้สรุปทฤษฎีผู้เสพยาเสพติด ดังนี้ 1) กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมตัวสารตามบัญชีอนุสัญญาาระหว่างประเทศและที่ ได้เพิ่มเติมขึ้น กำหนด ความผิดและการลงโทษสำหรับการฝ่าฝืน 2) กฎหมายเกี่ยวกับการปราบปราม การริบทรัพย์สิน กำหนดนโยบายระดับชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) กฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนพิเศษ การดำเนินคดีการรับฟังพยานหลักฐาน และ 4) กฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูบำบัดรักษา ทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติดังกล่าวมาตรการ ควบคุมยาเสพติด (ฉัตรสุมน พงศ์มิถิญาญ, 2559)

จากการศึกษาถึงกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของ ประเทศไทยที่เกี่ยวกับการการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประเทศไทยมีความแตกต่างกับกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศหลายประการ รวมทั้งไม่เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ และปัญหาทางกฎหมายบางประการที่เกี่ยวข้องในการนำเข้าสู่ กระบวนการบำบัดรักษาตามหลักการแพทย์และกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข และของ ต่างประเทศสรุปได้คือ ใช้มาตรการบังคับบำบัดผู้เสพยาเสพติดในสถานพยาบาล เมื่อพบสาร เสพติดในร่างกายจากผลการตรวจปัสสาวะ และเมื่อผลการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจ เช่น สาธารณรัฐโปรตุเกสใช้มาตรการปรับแผนการดูแลและบำบัดรักษาให้เหมาะสมกับผู้เสพยาเสพติด และใช้มาตรการพักการพิจารณา และปิดการพิจารณาของคณะกรรมการยับยั้งการใช้จ่าย เสพติด สหรัฐอเมริกาใช้มาตรการให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องสงสัยว่าเสพยาเสพติดยินยอมสมัคร ใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล เมื่อเสร็จสิ้นและผลการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจ ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานเสพยาเสพติด และราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ใช้มาตรการบังคับบำบัด เฉพาะผู้เสพยาเสพติดจนเป็นนิสัย และใช้ “หลักเจตนาที่แท้จริง” ตามแนวคิดของยุโรป เป็น ตัวชี้วัดความรุนแรงในการกระทำความผิดด้วยการเน้นลดจำนวนผู้ใช้ยาเสพติด ซึ่งสอดคล้อง กับฉัตรสุมน พงศ์มิถิญาญ ที่ว่ากฎหมายยาเสพติดต่างประเทศเน้นกำจัดยาเสพติดให้สิ้นไปจาก มวลมนุษยชาติ กล่าวก็คือ องค์การสหประชาชาติได้มีมติกำจัดยาเสพติดให้หมดสิ้นไปและได้ กำหนดเป็น อนุสัญญาาระหว่างประเทศ อนุสัญญานี้ได้ทำให้ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องออก กฎหมายกำหนดฐาน ความผิดและโทษอาญารุนแรงที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดขึ้น แต่ผลการ ปราบปรามยาเสพติดกลับไม่ได้ บรรลุเป้าหมาย การอภิปรายเกี่ยวกับนโยบายด้านยาเสพติดที่ สำคัญได้เปลี่ยนไปสำหรับสหรัฐอเมริกา ประเทศต่าง ๆ ในอเมริกาใต้ในประเทศไทย รัฐบาล ยังคงดำเนินนโยบายต่าง ๆ ในการปราบปรามยาเสพติดผิดกฎหมายเข้มงวด นโยบาย “ขจัด ปัญหาเสพยาเสพติดด้วยการบำบัดแทนการลงโทษ” พบว่า มีปัญหาในการใช้ยา ภาวะพึ่งพิงยาและ

การกลับไปเสพซ้ำ เนื่องจากการให้บริการบำบัดรักษาภาวะพึ่งพิงยาซึ่งมีอยู่จำกัด หรือยังไม่มีบริการที่มีแนวทางการบำบัดรักษาที่มีข้อมูลหลักฐานที่พิสูจน์ได้ในชุมชนผู้เสียหายถูกตีตรา และกระทำรุนแรงจากเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ในประเทศไทยกำลังทบทวนและแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่มีบทลงโทษทางอาญาต่อผู้เสียหาย การออกแบบกฎหมาย ประมวลกฎหมายยาเสพติดจะเปิดช่องให้ศาลมี โอกาสใช้ดุลยพินิจในการลงโทษจำคุก หรือการปรับที่น้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เมื่อมีเหตุอันสมควรเฉพาะรายโดยพิเคราะห์ถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดฐานของผู้กระทำความผิด และพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง (ฉัตรสมุน พลฤทธิ ภิญญ, 2559)

จากการศึกษาถึงแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย พบว่า ตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 24/2 แห่งพระราชกำหนดการป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 มาตรา 145 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2559 มาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 มีการวางเงื่อนไขทางกฎหมายบางประการ จนส่งผลให้ไม่เป็นไปตามหลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Legal Interest) จึงไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว ค.ศ. 1990 (United Nations Standard Minimum Rules for Non - custodial Measures 1990) (พ.ศ. 2533) หรือข้อกำหนดโตเกียว (The Tokyo Rules) เห็นสมควรให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย เพื่อให้การผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สามารถนำไปปฏิบัติและบังคับใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้โอกาสผู้หลงผิดด้วยเหตุผลบางประการ ได้กลับคืนสู่สังคมเป็นพลเมืองดี และเป็นทรัพยากรมนุษย์สำคัญของชาติ รวมทั้งช่วยลดปัญหาจำนวนนักโทษคดียาเสพติดล้นเรือนจำด้วยเช่นกัน ซึ่งเห็นด้วยกับปราโมทย์ พันธสะอาด ที่ว่าเห็นสมควรให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติด โดยมีการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดสำหรับการใช้ยาเสพติดบางประเภทก่อให้เกิดการปะปนระหว่างผู้เสพ ผู้ค้ารายย่อย ผู้ค้ารายใหญ่ ให้รวมอยู่ด้วยกันและใช้บทสันนิษฐานเดียวกัน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิดไม่อาจโต้แย้งด้วย ในการพิจารณาโทษส่วนคดีอย่างอื่นเป็นธรรมจำเลยหรือผู้กระทำผิดไม่อาจต่อสู้ในชั้นศาลได้ด้วยการมีบทสันนิษฐานเด็ดขาดเหล่านี้ขัดกับหลักนิติธรรมของรัฐ (Rule of Law) โดยข้อสันนิษฐานเด็ดขาดในคดียาเสพติด ตามมาตรา 65 - 67 ที่มีความขัดแย้งกับหลักการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาที่ต้องสันนิษฐานว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ก่อนจนกว่าคำพิพากษาจนถึงที่สุด (หลักการที่ว่า Presumption of Innocence) อีกทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิดังกล่าวนี้ไว้ด้วย ดังนั้น

เห็นสมควรให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติดอย่างยิ่ง (ปราโมทย์ พันธุ์สะอาด, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) กฎหมายยาเสพติดระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด ๓ 2) กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด ๓ และ 3) กฎหมายยาเสพติดเกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติด ๓ ด้านกฎหมายยาเสพติดต่างประเทศและกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงความสำคัญของกฎหมายยาเสพติดแต่ละประเทศ มีส่วนสำคัญต่าง ๆ อะไรบ้าง ในส่วนของภาคความผิดและบทลงโทษแต่ละมาตราที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้อย่างไร รวมทั้งมาตรการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศดำเนินการอย่างไร และสุดท้ายจะเป็นข้อสรุปพร้อมการเปรียบเทียบแต่ละประเด็นซึ่งขอบเขตการศึกษากฎหมายยาเสพติดในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยประเทศต่าง ๆ ดังนี้ 1) กฎหมายยาเสพติดของสาธารณรัฐสิงคโปร์ 2) กฎหมายยาเสพติดของญี่ปุ่น 3) กฎหมายยาเสพติดของสาธารณรัฐโปรตุเกส 4) กฎหมายยาเสพติดของสหรัฐอเมริกา 5) กฎหมายยาเสพติดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน 6) กฎหมายยาเสพติดของสหราชอาณาจักร และ 7) กฎหมายยาเสพติดของราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ด้านแนวทางการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย เห็นได้ว่า มีการวางเงื่อนไขทางกฎหมายบางประการ จนส่งผลให้ไม่เป็นไปตามหลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Legal Interest) จึงไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว ค.ศ. 1990 ด้วยเหตุดังกล่าวควรให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายยาเสพติดที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย เพื่อให้การผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถนำไปปฏิบัติและบังคับใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรให้มีการวิจัยการผันตัวผู้เสพยาเสพติดในระบบต้องโทษของประเทศไทย ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษากฎหมายยาเสพติดและมาตรการแก้ไขของต่างประเทศ ที่กฎหมายยาเสพติดและมาตรการของไทยเรายังไม่มี เพื่อนำมาแก้ไขและปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมและบริบทต่าง ๆ ของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรี วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการสิทธิการสากลว่าด้วยนโยบายยาเสพติด. (2562). การขับเคลื่อนการปฏิรูปนโยบายยาเสพติด: แนวทางใหม่สู่การลดทอนความเป็นอาชญากรรมทางคดียาเสพติด. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2563 จาก http://www.globalcommissionondrugs.org/wp-content/uploads/2017/03/GCDP-Report-2016_THAI.pdf.
- ฉัตรสุมน พงศ์ภิญโญ. (2559). การทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้กฎหมายยาเสพติดเปรียบเทียบ. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- เชียงใหม่นิวส์. (2562). ป.ป.ส. สรุปผลการดำเนินงานด้านยาเสพติด ประจำปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/797498>
- เดโช แชน้ำแก้วและคณะ. (2562). แร่งงานข้ามชาติ: คุณภาพชีวิตและการสร้างคุณค่าบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(1), 305-325.
- ทนายความ ท่านที่ 1. (19 มิถุนายน 2563). เรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. (ศิลา ศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- นันทร์พัช ไชยอักรพงศ์. (2555). “การลดทอนความเป็นอาชญากรรมของคดียาเสพติด: กรณีศึกษานโยบายและมาตรการทางเลือกในต่างประเทศ”. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 5(3), 213-239.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีกรทางสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ปราโมทย์ พันธุ์สะอาด. (2561). รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดเปรียบเทียบ สู่แนวนโยบายที่ควรจะเป็น. วารสารธรรมศาสตร์, 37(2), 1-15.
- พระสมุห์ธนภัทร ธนภุโท (ทิพย์วงศ์) และคณะ. (2563). ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยงในเขต พื้นที่อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(5), 132-147.
- วิชาญ เครือรัตน์. (2563). การบังคับใช้กฎหมายกับหลักสิทธิมนุษยชนของข้าราชการตำรวจสถานี ตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(5), 224-238.

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. (2561). กัญชง จากพืชเสพติดสู่พืชเศรษฐกิจ [คอมพิวเตอร์ไฟล์] /สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2560). มาตรฐานการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดระบบต้องโทษในเรือนจำ/ทัณฑสถาน. สมุทรสาคร: บอรรณ ทู ปี พับลิชชิ่ง จำกัด.
- อัยการจังหวัด ท่านที่ 1. (19 มิถุนายน 2563). เรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. (ศิลา ศรเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* . (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.